

Natuurtoets Wegomlegging N355
Zuidhorn-Noordhorn
onderzoek naar beschermde plant- en diersoorten

projectnr. 198701
revisie 01
27 juli 2009

Opdrachtgever

Provincie Groningen
Postbus 610
9700 AP GRONINGEN

datum vrijgave	beschrijving revisie 01	goedkeuring	vrijgave
27 - 07 - 2009	Natuurtoets Wegomlegging N355	A. Sijbrandij	M. Korthorst

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doel	3
1.3	Flora- en faunawet	3
1.4	Werkwijze	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Het plangebied	7
2.1	Beschrijving ingreep	7
2.2	Terreinbezoek	7
3	Natuurwaarden	11
3.1	Beleid en wetgeving	11
3.2	Bronnen en werkwijze	11
3.3	(Potentieel) voorkomen van beschermde soorten	11
3.3.1	Planten	11
3.3.2	Vogels	12
3.3.3	Zoogdieren	13
3.3.4	Amfibieën	14
3.3.5	Vissen	14
3.3.6	Overige soorten	14
4	Effecten en mitigerende maatregelen	15
4.1	Effecten en mitigerende maatregelen	15
4.2	Beschermde gebieden	15
4.3	Planten	15
4.4	Vogels	16
4.5	Zoogdieren	17
4.5.1	Vleermuizen	17
4.5.2	Overige zoogdieren	19
4.6	Amfibieën	19
4.7	Vissen	19
5	Conclusies en aanbevelingen	21
5.1	Conclusies	21
5.2	Aanbevelingen	21
5.3	Aanvullend onderzoek	22
5.3.1	Vleermuizen	22
5.3.2	Vaste nesten	23
5.4	Voorbehoud	23
	Bronnen	25
Bijlage 1:	Wettelijk kader	27

1 Inleiding

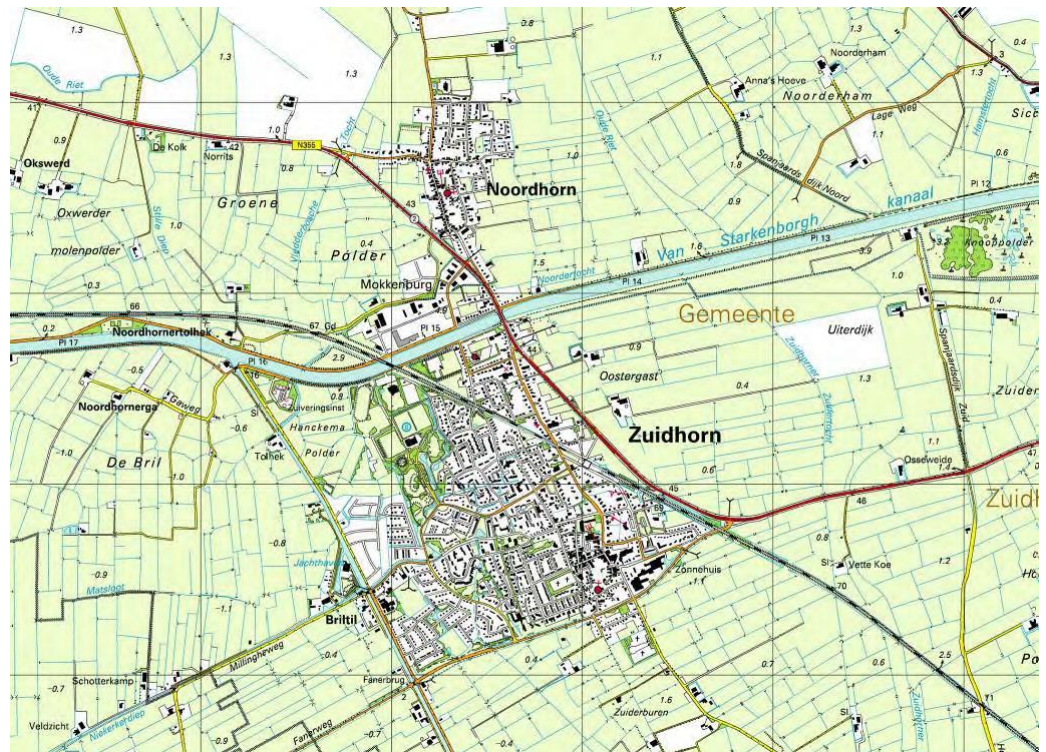
1.1 Aanleiding

De provincie Groningen is voornemens een oostelijke wegomlegging van de N355 te realiseren om Noordhorn en Zuidhorn heen. Voor deze wegomlegging wordt een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) - een door de provincie Groningen te maken bestemmingsplan - opgesteld.

Het PIP is voorafgegaan door een MER waarin diverse alternatieven in beeld zijn gebracht. Ten behoeve van het opstellen van een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) zijn een aantal onderzoeken noodzakelijk. Eén van de aspecten die onderzocht dient te worden zijn de gevolgen van de geplande ingreep op beschermde natuurwaarden.

Het tracé begint globaal aan de oostkant van Noordhorn en loopt door agrarisch gebied, via een brug over het Van Starkenborghkanaal, en sluit oostelijk van Zuidhorn aan op de N355. Het tracé is gelegen in de gemeente Zuidhorn (provincie Groningen).

In onderstaande figuur is de ligging van het projectgebied weergegeven.

Figuur 1: ligging van het projectgebied bij Noordhorn/Zuidhorn, gemeente Zuidhorn.

Vanuit de natuurwetgeving is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied, zodat hiermee rekening kan worden gehouden.

De Provincie Groningen heeft Ingenieursbureau Oranjewoud B.V. gevraagd onderzoek te doen naar de natuurwaarden op het tracé en te onderzoeken of verbodsbepalingen van de

natuurwetgeving worden overtreden en om aan te geven welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de effecten van de ingreep zo klein mogelijk te houden en/of te vermijden. In dit onderzoek is ook het westelijke depot (los van het depot van het tracé) opgenomen.

Figuur 2: ligging van het tracé .

1.2 Doel

Het doel van de natuurtoets is het inzichtelijk maken van strijdigheden met de huidige natuurwetgeving in Nederland. Door vroegtijdig rekening te houden met aanwezige natuurwaarden ter plaatse en in de directe omgeving van het projectgebied kan schade aan beschermde soorten voorkomen worden.

1.3 Flora- en faunawet

In het kader van de Flora- en faunawet is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. De voorgenomen ingrepen vallen binnen deze wetgeving in de categorie ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Indien als gevolg hiervan verbodsbepaling van de Flora- en faunawet worden overtreden (bijvoorbeeld plukken, verstoren, doden, vangen) is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk. Een dergelijke ontheffing moet worden aangevraagd bij het ministerie van LNV. Een ontheffing wordt alleen verleend als met zekerheid is vastgesteld dat de betreffende soort daadwerkelijk in het gebied voorkomen.

Het is hierbij van belang om te weten tot welke beschermingscategorie de aanwezige soorten behoren. De beschermde soorten zijn momenteel ingedeeld in drie categorieën:

- algemene soorten waarvoor geen ontheffingsplicht geldt wegens een algehele vrijstelling;
- strikt beschermde soorten waarvoor een ontheffingsplicht geldt voor werkzaamheden die leiden tot verstoring van deze soorten of vernietiging van het leefgebied;

- overige soorten ('middengroep') waarvoor een vrijstelling geldt indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor het onderhavige project is een dergelijke gedragscode momenteel niet van toepassing, zodat ook voor deze soorten een ontheffingsplicht geldt. De voorwaarden waaronder voor deze soorten een ontheffing kan worden verkregen zijn minder streng dan voor de strikt beschermde soorten.

Daarnaast geldt voor alle soorten, ook de niet beschermde soorten, de algemene zorgplicht. Dit houdt in dat redelijkerwijs maatregelen genomen worden, dan wel handelingen met negatieve effecten redelijkerwijs achterwege gelaten worden, om schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk te beperken.

Om bij het opstellen van plannen of projecten, dan wel bij de uitvoering van de werkzaamheden, rekening te kunnen houden met de aanwezige beschermde plant- en diersoorten is het noodzakelijk om te weten welke soorten in het gebied voorkomen.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het projectgebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgtraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde plant- of diersoorten in het projectgebied voorkomen. Bij het Natuurloket is gecontroleerd of aanvullende (actuele) gegevens verkregen kunnen worden.

Stap 2. Veldbezoek

Na het bureauonderzoek is een verkennend veldbezoek gebracht aan het projectgebied en de omgeving. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het projectgebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten op de verwachte beschermde soorten beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot vervolg

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75, en te nemen vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

De kern van dit rapport bestaat uit de gesignaleerde knelpunten met de Flora- en faunawet en de hieruit voortvloeiende consequenties en aanbevelingen met betrekking tot het vervolgtraject. Deze zijn terug te vinden in hoofdstuk 5. De achtergrondinformatie voor de natuurtoets en de resultaten van de toetsing staan beschreven in de hoofdstukken 2, 3 en 4. Hoofdstuk 2 omvat een beschrijving van de in het projectgebied aanwezige biotopen en de hierin verwachte soorten. Hoofdstuk 3 omvat een beschrijving van de natuurwaarden in het projectgebied. Hoofdstuk 4 omvat de effectenbeoordeling en maatregelen om effecten te voorkomen of te beperken. De beschrijving van het wettelijke kader achter deze toetsing is opgenomen in bijlage 1.

2 Het plangebied

2.1 Beschrijving ingreep

In het gekozen tracé (alternatief 4A, variant III) is voorzien in een omlegging van de N355 ten oosten van de toekomstige woonwijk Oostergast met daarin een kruising met het Van Starckenborghkanaal. Het tracé is aan de oostzijde geprojecteerd op de toekomstige grondberging naast het Van Starckenborghkanaal, op een dermate grote afstand van de toekomstige woonbebouwing Oostergast dat geluidwerende voorzieningen niet nodig zijn.

Het tracé wordt vanaf de noord-oosthoek van de ontsluitingsweg door de Oostergast doorgetrokken naar het noorden. Het tracé passeert hierbij enkele akkers, weilanden en smalle slootjes. Ook wordt er een bredere watergang (Zuidhorner Zuidertocht) gekruist. Het tracé gaat vervolgens naar een hoogte van ruim 10 m +NAP en kruist het Van Starckenborghkanaal met een hoge brug. Langs het Van Starckenborghkanaal bevinden zich aan weerskanten twee bomenrijen. Aan de noordzijde van het Van Starckenborghkanaal daalt het tracé tot het niveau van de grondberging waarna het tracé vervolgens in westelijke richting afbuigt tot maaiveldniveau. Hier loopt het tracé weer verder via enkele weilanden en smalle slootjes en een bredere watergang (Zuidhorner Zuidertocht) richting aansluiting bij de Rijksstraatweg/Langestraat. Het tracé sluit, nadat de Langestraat door middel van een tunnel is gekruist, ter hoogte van de Industrieweg aan op de Rijksstraatweg. Hierbij kruist het tracé enkele woningen.

Er zal een asfaltweg worden aangelegd met aan weerskanten bermen en bermsloten. De breedte van het dwarsprofiel bedraagt ongeveer 36 m. Ten behoeve de aanleg zal vooral veel grondwerk plaatsvinden. Ten behoeve van de aanleg van de brug over het Van Starckenborghkanaal zal aan weerskanten van de brug een gedeelte van een bomenrij worden gekapt. Ter plaatse van de aansluiting met de Rijksstraatweg zal een tweetal woningen worden gesloopt.

2.2 Terreinbezoek

Om inzicht te krijgen in de actuele natuurwaarden van het plangebied hebben wij 4 mei een veldbezoek gebracht aan het gebied. In het projectgebied zijn de volgende biotopen aanwezig:

- agrarisch gras- en bouwland
- bomenrijen
- watergangen
- bebouwing

Agrarisch gras- en bouwland

Een groot deel van het tracé loopt door agrarisch gebied. Het betreft hier soortenarme graslanden met voornamelijk Engels raaigras en, kaal of pas ingezaaid, bouwland. De agrarische percelen zijn geschikt als broedplaats voor weidevogels, zoals Kievit en Scholekster. Het agrarische gebied vormt een potentieel leefgebied voor algemene zoogdiersoorten zoals Mol, Haas en Veldmuis. Tevens kan het weiland en de akker dienst doen als landhabitat voor eventueel in de sloten aanwezige amfibieën.

Foto 1: soortenarm weiland

Foto 2: bouwland

Bomenrijen

Het nieuwe tracé kruist het Van Starkenborghkanaal en de daarlangs staande bomenrijen. Er is hier ook struikbeplanting aanwezig met soorten zoals Eenstijlige meidoorn en een ondergroei bestaande uit soorten zoals Fluitenkruid en Grote brandnetel. De struikbeplanting biedt broedgelegenheid voor diverse vogelsoorten, zoals Koolmees, Merel en Roodborstje. De bomenrijen staan aan weerskanten van het kanaal. In de bomenrij ten noorden van het Van Starkenborghkanaal is tijdens de inventarisatie een oud kraaiennest aangetroffen.

Er zijn geen oude bomen aanwezig en er zijn geen holtes in de bomen aangetroffen. De bomenrijen zijn hierdoor niet geschikt als verblijfsplaats voor vleermuizen. In een gebied dat zo arm is aan bomen zijn vliegroutes erg belangrijk voor vleermuizen. De bomenrijen langs het Van Starkenborghkanaal vormen een vliegroute voor de vleermuissoorten laatzvlieger en gewone dwergvleermuis (Bureau Faunax, 2009).

Foto 3: bomenrij langs kanaal

Foto 4: bomenrij en weiland

Watergangen

Het tracé kruist een aantal slootjes. De meeste slootjes zijn ongeveer 1 meter breed en ongeveer 50 centimeter diep. Het water is helder. In het algemeen is de bedekking onderwaterplanten goed. Te denken valt hierbij aan soorten zoals Smalle waterpest en Tenger fonteinkruid. De oevers zijn steil en zijn begroeid met algemene soorten van voedselrijke gronden. In de sloten groeit voornamelijk Liesgras en Riet. Op enkele plekken is er een hoge bedekking van draadalgen en sterrenkroos.

In het projectgebied bevindt zich daarnaast nog de Zuidhorner Zuidertocht. Deze watergang is ongeveer 4 meter breed en ongeveer 75 centimeter diep. Het betreft hier een

watergang met matig helder water. De oevers zijn steil. De oevers zijn begroeid met algemene soorten zoals Fluitenkruid, Grote brandnetel, Pinksterbloem, Scherpe boterbloem en Riet. De diversiteit is hier laag. Er zijn nauwelijks bovenwaterplanten. Wel is er een hoge bedekking onderwaterplanten aanwezig. Te denken valt hierbij aan soorten zoals Smalle waterpest, Glanzend fonteinkruid en Tenger fonteinkruid. Kwelindicatoren die voorkomen ter plaatse van het tracé zijn Rode waterereprijs en Kleine watereppe. Ter plaatse van het tracé komen deze soorten met name voor in sloten in de Zuidhorner Zuiderpolder en langs het Van Starckenborghkanaal.

Foto 5: smal slootje in projectgebied

Foto 6: Zuidhorner Zuidertocht

Soorten zoals Knobbeltwaan, Wilde eend, Waterhoen en Meerkoet zijn soorten met een habitatvoorkeur voor water en/of riet. Deze soorten kunnen dan ook voorkomen ter plaatse van de sloten in de projectgebied. De sloten vormen een mogelijk leefgebied voor vrij algemene soorten amfibieën zoals de Bruine kikker, Middelste groene kikker, Kleine watersalamander en Meerkikker.

Het tracé kruist het Van Starckenborghkanaal. Dit is een breed en diep kanaal met hoge en beschoeide oevers. In het kanaal zijn geen waterplanten aangetroffen. In het projectgebied is kamgras aangetroffen. Dit is een soort van de Rode Lijst. Op het tracé komt Kamgras vooral voor in bermen en taluds in de omgeving van het Van Starckenborghkanaal.

Het Van Starckenborghkanaal wordt gebruikt als vliegroute en foerageergebied voor de Watervleermuis. Daarnaast wordt het kanaal gebruikt als foerageergebied door de Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger (Bureau Faunax, 2009).

In de landbouwsloten ten oosten van Zuidhorn is de Kroeskarper aangetroffen. In de Zuidhorner Zuidertocht zijn Kleine modderkruiper en Vetje aangetroffen. Deze soorten komen vooral voor op plekken met veel waterplanten.

Bebouwing

Het tracé sluit, nadat de Langestraat door middel van een tunnel is gekruist, ter hoogte van de Industrieweg aan op de Rijksstraatweg. Een tweetal woningen in Zuidhorn, Langestraat nr. 9 en 11, zullen worden gesloopt. Het betreft hier vooral woonhuizen met bijbehorende bijgebouwen. De bebouwing biedt potentiële verblijfplaatsen voor vleermuissoorten zoals de Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Gewone grootoorvleermuis.

3 Natuurwaarden

3.1 Beleid en wetgeving

Het plangebied heeft geen beschermde status in het kader van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de Natuurbeschermingswet 1998. Het geplande tracé loopt niet door een natuurgebied heen dat door de provincie is begrensd als Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De voorgenomen ingreep dient alleen te worden getoetst aan strijdigheden met de Flora- en faunawet.

3.2 Bronnen en werkwijze

Door Oranjewoud is een flora- en fauna onderzoek uitgevoerd ter plaatse van de locatie waar de activiteit gepland is. Het onderzoek bestond uit een bureaustudie aangevuld met een veldbezoek.

Om inzicht te krijgen in de actuele natuurwaarden van het plangebied hebben wij 04 mei een veldbezoek gebracht aan het gebied. Op basis van het veldbezoek is een habitatgeschiktheidsbeoordeling uitgevoerd op basis van de standplaatseisen (planten) en biotoopeisen (dieren). Aangegeven is welke soorten in het plangebied voor kunnen komen op basis van de aanwezige biotopen in combinatie met gegevens uit verspreidingsatlassen en uit eerdere rapportages en onderzoeken (MER Wegomlegging Zuidhorn, Aanvulling 2 MER Wegomlegging Zuidhorn, Zuidhorn gronddepots Natuurtoets, Onderzoek naar het mogelijk voorkomen van de Poelkikker ten oosten van Zuidhorn). Ook is er een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen en Steenuil in het projectgebied.

3.3 (Potentieel) voorkomen van beschermde soorten

3.3.1 Planten

In het projectgebied is de volgende soort van de Rode Lijst aangetroffen: Kamgras. Kamgras is een soort van vochtige en matig bemeste graslanden. Op het tracé komt Kamgras vooral voor in bermen en taluds in de omgeving van het Van Starkenborghkanaal. Kamgras is geen, door de Flora- en faunawet, beschermde plantensoort.

Kwelindicatoren die voorkomen ter plaatse van het tracé zijn Rode waterereprijs en Kleine watereppe. Ter plaatse van het tracé komen deze soorten met name voor in sloten in de Zuidhorner Zuiderpolder en langs het Van Starkenborghkanaal. De graslanden zijn over het algemeen soortenarm.

Tijdens het veldbezoek zijn binnen het plangebied geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen. De flora van het plangebied wordt

gedomineerd door algemene soorten als Engels raaigras, Ruw beemdgras, Paardebloem, Scherpe, Blaartrekkende en Kruipende boterbloem en Pinksterbloem. In de slootkanten groeien algemene soorten zoals Fluitenkruid, Grote brandnetel en Hondsdraf. In het water van de smalle sloten groeit o.a. Liesgras, Riet, Smalle waterpest en Sterrenkroos. In de Zuidhorner Zuidertocht komen algemene soorten zoals Smalle waterpest, Glanzend fonteinkruid en Tenger fonteinkruid voor.

Gezien de terreingesteldheid en de soortensamenstelling zijn binnen het plangebied geen ontheffingsplichtige planten te verwachten.

3.3.2 Vogels

In totaal zijn in het studiegebied (MER Wegomlegging Zuidhorn, Arcadis 19 mei 2006) 13 soorten van de Rode Lijst aangetroffen: Grutto, Tureluur, Ransuil, Veldleeuwerik, Boerenwaluw, Huiszwaluw, Graspieper, Gele kwikstaart, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Boomvalk, Huismus en Ringmus. Op basis van de atlasbloktotaallijst is het waarschijnlijk dat ook Slobeend, Koekoek, Steenuil, Matkop en Kneu in het studiegebied voorkomen. Van deze soorten is de exacte ligging van de broedplaatsen en het aantal broedparen niet bekend.

Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper, Gele kwikstaart en Slobeend zijn weidevogels. Deze weidevogels broeden in open, vochtige tot natte graslandgebieden. De Grutto is de gidssoort voor de weidevogels. In de MER is gebruik gemaakt van de Gruttokaart van Nederland, waarop het aantal broedparen per 100 ha in 2004 is weergegeven. Hieruit blijkt in het deel van het studiegebied waar het tracé gelegen is afwisselend geen tot lage dichtheden Grutto's (< 5 broedparen) voorkomen. Hoewel er weinig geschikt biotoop voor de Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper, Gele kwikstaart en Slobeend in het projectgebied aanwezig is, kunnen deze soorten in de weilanden in het projectgebied broeden. Ook de Kievit en Schollekster kunnen van de akkers en de weilanden in het gebied gebruik maken om te broeden. De Huismus, en Huiszwaluw broeden in gebouwen. Deze soorten kunnen voorkomen in de te slopen woningen. De Steenuil heeft nesten in knotwilgen, oude schuren of nestkasten. Uit aanvullend onderzoek (Bureau Fanax, 2009) blijkt dat de Steenuil niet in de te slopen woningen aanwezig is. Soorten zoals Knobbelzwaan, Wilde eend, Waterhoen en Meerkoet zijn soorten met een habitatvoorkeur voor water en/of riet. Deze soorten kunnen dan ook voorkomen ter plaatse van de sloten in de projectgebied. De Boerenwaluw heeft broedplaatsen in boerderijen. In het projectgebied komen geen boerderijen voor. De ingreep heeft dan ook geen effecten op de Boerenwaluw. De Grauwe vliegenvanger broedt in open loof- en gemengde bossen, parken, tuinen, boomgaarden. De voorkeur van de Spotvogel gaat uit naar halfopen gebieden met jong loofhout en bosjes die niet al te dicht zijn begroeid. De Ransuil komt vooral voor in bosgebieden nabij open landschap. De Ransuil broedt in bomen in oude nesten. De boomvalk komt voor in open gebieden met veel variatie en een ruime hoeveelheid prooidieren, omgeven door bos of bosjes. De Boomvalk broedt eveneens in oude nesten in bomen. De Matkop leeft in vochtige bossen met veel dode bomen. De Kneu komt voor in open gebieden met weelderige, gevarieerde kruidenvegetatie en verspreide struiken. De koekoek komt voor in parkachtig en open landschap en ook in moerassen met bomen en struiken. Bospercelen, kleinschalig landschap, weelderige vegetaties en struiken komen niet of nauwelijks voor in studiegebied, waardoor er weinig geschikte broedbiotopen voor de Grauwe vliegenvanger, Spotvogel, Ransuil, Boomvalk, Matkop, Kneu en Koekoek in het projectgebied aanwezig zijn.

3.3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Er zijn enkele waarnemingen van vleermuizen bekend (MER Wegomlegging Zuidhorn, Arcadis 19 mei 2006). In het gebied ontbreken waarnemingen van kolonies. Het open grasland is weinig geschikt als foerageergebied, vanwege het ontbreken van beschutting. Er is aanvullend onderzoek uitgevoerd (Bureau Faunax, 2009) naar eventuele verblijfsplaatsen, foerageergebieden en/of vliegroutes van vleermuizen. Op elke locatie werd een avond- en een ochtendbezoek gebracht; achtereenvolgens op 26 en 27 juni. De avondbezoeken vonden plaats van 21.15 tot 01.00 uur en de ochtendbezoeken van 03.00 tot 06.30 uur bij temperaturen boven de 10° C en bij droog weer. Tijdens dit aanvullend onderzoek zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen woningen aangetroffen. In de te slopen woningen zijn wel geschikte mogelijkheden voor verblijfsplaatsen aanwezig. Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Grootoorvleermuis kunnen hier een paarverblijfplaats en/of winterverblijfplaats en/of zwermplaats hebben. De langs het Van Starckenborghkanaal aanwezige bomen bieden géén potentiële verblijfplaatsen (holtes ontbreken) voor vleermuizen.

Soort	Type waarneming	Aantal
Gewone dwergvleermuis	F	10
Laatvlieger	F	5
Gewone grootoorvleermuis	F	1 (mogelijk 2)

Tabel 1: Waarnemingenoverzicht vleermuizen locatie Langestraat 9 en 11. F=foeragerend, P=passerend en foeragerend.

In een gebied dat zo arm is aan bomen zijn de vliegroutes erg belangrijk voor vleermuizen. Het Van Starckenborghkanaal wordt gebruikt als foerageergebied en vliegroute voor de Watervleermuis. Daarnaast worden het kanaal en de bijbehorende bomenrijen gebruikt als foerageergebied en vliegroute door de Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger.

Soort	Type waarneming	Aantal
Gewone dwergvleermuis	PF	5
Laatvlieger	P	4
Watervleermuis	PF	3
Rosse vleermuis	PF	1

Tabel 2: Waarnemingenoverzicht vleermuizen locatie Van Starckenborghkanaal. F=foeragerend, P=passerend, PF=passerend en foeragerend.

Overige zoogdieren

Vanwege het intensieve, agrarische gebruik, de beperkte aanwezigheid van bos, struiken of ruigten en op basis van de Atlas van de Nederlandse zoogdieren worden alleen algemeen voorkomende soorten verwacht. De landelijke verspreiding (VZZ) wijst op aanwezigheid van Waterspitsmuis in zuidwest Groningen. De exacte locatie van geschikt leefgebied van de soort is niet bekend. Deze soort komt vooral voor langs natuurlijke wateren met flauwe oevers en een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie. Geschikt biotoop voor de Waterspitsmuis ontbreekt in het projectgebied. Binnen het projectgebied zijn geen ontheffingsplichtige grondgebonden zoogdieren te verwachten.

3.3.4 Amfibieën

Voor een indicatie welke amfibieën kunnen voorkomen in het projectgebied zijn de verspreidingskaartjes van RAVON geraadpleegd. Hieruit blijkt dat in het westelijk deel van Groningen hoofdzakelijke algemene amfibieënsoorten zijn waargenomen. Wel kwamen in dit deel van Groningen Heikikkers voor. Heikikkers vermijden doorgaans agrarische gebieden, waardoor de Heikikker niet in het projectgebied wordt verwacht. Dit beeld wordt bevestigd door eerdere onderzoeken die in de omgeving van het projectgebied hebben plaatsgevonden. Tijdens deze onderzoeken zijn ten oosten van Zuidhorn alleen algemeen beschermde amfibieën (Bruine kikker, Meerkikker en Middelste groene kikker) aangetroffen. Binnen het projectgebied zijn geen ontheffingsplichtige amfibieën te verwachten.

3.3.5 Vissen

In de Zuidhorner Zuidertocht zijn Kleine modderkruiper en Vetje aangetroffen. In de landbouwsloten ten oosten van Zuidhorn is de Kroeskarper aangetroffen. De status van de Kroeskarper en Vetje wordt op de Rode Lijst kwetsbaar genoemd (De Nie & Van Ommering, 1998), maar deze soorten zijn niet beschermd in het kader van de Flora- en faunawet. De Kleine modderkruiper is in tabel 2 van de Flora- en faunawet opgenomen.

3.3.6 Overige soorten

Gezien de aard van het gebied en de daar aanwezige biotopen, kan gesteld worden dat andere beschermde soorten niet in het onderzoeksgebied voorkomen.

4 Effecten en mitigerende maatregelen

4.1 Effecten en mitigerende maatregelen

De schade en gevolgen van de werkzaamheden voor beschermde flora en fauna worden hieronder per soortengroep besproken. Bovendien zullen maatregelen, die kunnen worden genomen om negatieve effecten te beperken, aan de orde komen. Algemeen geldt dat er sprake is van schade als het leefgebied van beschermde soorten wordt vernietigd of verstoord of als beschermde soorten worden vernietigd (planten), verwond of gedood.

4.2 Beschermde gebieden

Er bevinden zich geen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden in of in de directe omgeving van het studiegebied. Het dichtstbijzijnde Richtlijngebied is het Leekstermeer. Dit gebied ligt op minimaal 5,5 kilometer van het tracé. Uitgangspunt is dat de nieuw aan te leggen infrastructuur geen invloed heeft op dit Vogelrichtlijngebied.

In de omgeving van het studiegebied liggen twee gebieden die deel uit maken van de Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Het betreft Zuidhorner Zuiderpolder en Knooppolder.

Zuidhorner Zuiderpolder: ten zuiden van N355 en de Fanerweg ligt de Zuidhorner Zuiderpolder (beheersgebied Hoogkerk-Zuidhorn). Dit is een kleinschalig, agrarisch gebied met belangrijke natuurwaarden. Het is een belangrijk weidevogelgebied. In de perceelranden, slootkanten en oevers komen waardevolle en soortenrijke vegetaties voor. Knooppolder: aan de oostzijde van Zuidhorn ligt aan de oostzijde van de Spanjaardsdijk Zuid de Knooppolder. Dit is een klein moerasgebiedje.

In de MER wordt geconcludeerd dat er ten gevolge van de ingreep geen (negatieve) effecten zullen optreden op gebieden ten gevolge van de ingreep.

4.3 Planten

Aan de noordzijde van het Van Starckenborghkanaal komt de Rode lijst soort Kamgras voor. Daarnaast komen hier in de sloten enkele soorten van kwelrijke omstandigheden zoals: Kleine watereppe en Rode waterereprijs. De soortensamenstelling is indicatief voor vochtige en tamelijk voedselrijke omstandigheden. Gezien de terreingesteldheid en de soortensamenstelling zijn binnen het plangebied geen ontheffingsplichtige planten te verwachten.

Mitigerende maatregelen

Door een doordachte inrichting en ecologisch bermbeheer kan de floristische waarde sterk worden versterkt. Soorten zoals Kamgras kunnen hiervan profiteren.

4.4 Vogels

Als gevolg van de aanleg en het gebruik van de weg gaat beperkt broedgebied voor weidevogels verloren, mede doordat een deel van de openheid van het landschap verdwijnt die voor weidevogels essentieel is. Hierdoor zal de dichtheid aan kritische weidevogels, zoals Tureluur en Grutto, afnemen. Bij aansluiting op de bestaande N355 worden enkele gebouwen gesloopt. Hierdoor kunnen mogelijke broedplaatsen van Huiszwaluw en Huismus verloren gaan. Er blijven voor de bovengenoemde soorten in de omgeving voldoende geschikte alternatieve verblijfplaatsen beschikbaar. De gunstige staat van instandhouding komt niet in gevaar.

In de bomenrij ten noorden van het Van Starckenborghkanaal is tijdens de inventarisatie een oud kraaiennest aangetroffen. Nesten van de zwarte kraai vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type wordt niet weer in gebruik genomen en is dus buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort. Nesten van deze soort zijn alleen jaarrond beschermd indien het nest gebruikt wordt door in bomen broedende roofvogels. Het is raadzaam om voor aanvang van de werkzaamheden te laten controleren of er geen vaste nesten in gebruik zijn genomen door een roofvogelsoort. Is dit het geval dan dient er een ontheffing worden aangevraagd. Is dit niet het geval dan is ontheffing niet aan de orde.

Voeragerende niet-broedvogels zijn niet of in lage aantallen aanwezig en dus zijn er geen effecten op deze soorten.

Rekening houdend met een uitvoering buiten het broedseizoen, zullen er geen effecten optreden.

Mitigerende maatregelen

Werkzaamheden tijdens het broedseizoen hebben bij de aanwezigheid van broedende vogels op het tracé of directe omgeving een negatief effect. Door de werkzaamheden uit te voeren buiten het broedseizoen kan dit worden voorkomen. Voor het broedseizoen kunnen geen exacte data worden aangegeven, omdat dit van soort tot soort en van jaar tot jaar kan verschillen, maar globaal kan hiervoor de periode 15 maart tot 15 juli worden aangehouden.

Indien het niet mogelijk is om de werkzaamheden geheel buiten het broedseizoen uit te voeren, kunnen tijdelijke maatregelen worden genomen om te voorkomen dat vogels op of nabij het tracé gaan broeden. Onderstaand zijn hiervoor een aantal aanbevelingen gedaan. Aandachtspunt bij deze maatregelen is dat deze vaak maar gedurende een korte periode effectief zijn. Na enkele weken treedt gewenning op, en zullen sommige soorten alsnog in het gebied gaan broeden. De betreffende maatregelen zijn dan ook vooral effectief om werkzaamheden aan het begin van het broedseizoen nog te kunnen afronden.

- Vlak voor de aanvang van het broedseizoen de werkstrook en een strook van circa 15 m aan weerszijden onaantrekkelijk maken voor broedende vogels door het plaatsen van bewegende linten en/of vliegers met roofvogelsilhouet. Aandachtspunt hierbij is dat soms snel gewenning optreedt. Deze maatregel is dan ook vooral geschikt als de werkzaamheden op korte termijn gestart worden;
- vegetatie in de sloottaluds kort maaien;
- bomen en struiken ter plaatse van het tracé buiten het vogelbroedseizoen verwijderen;

- voor het verwijderen van de teeltlaag het werkgebied en een strook van circa 15 m aan weerszijden inspecteren op nesten;
- bovenstaande maatregelen om het gebied onaantrekkelijk te maken voor broedende vogels dienen alleen te worden genomen op trajectgedeelten die in de periode tussen half maart en eind juli worden uitgevoerd.

4.5 Zoogdieren

4.5.1 Vleermuizen

Het Van Starkenborghkanaal vormt een vliegroute en foerageergebied voor de Watervleermuis. De Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger gebruiken het kanaal en de bijbehorende bomenrijen als vliegroute en foerageergebied. Door de aanleg van de brug wordt een deel van een vliegroute en foerageergebied ter plaatse van het Van Starkenborghkanaal aangetast. Twee woningen worden gesloopt. Indien in deze woningen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, dan is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Aantasting van een belangrijke vliegroute en foerageergebied kan de functionaliteit van een kolonie (verblijfplaats) negatief beïnvloeden. Ook voor het aantasten van vliegroutes of foerageergebied is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet vereist. Eventuele negatieve effecten kunnen worden verminderd door het nemen van mitigerende maatregelen.

Voor ingrepen ten kosten van de categorie streng beschermde soorten geldt het strengste toetsingskader. Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan een drietal criteria (uitgebreide toets):

- 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- 2) er is geen alternatief voor het plan;
- 3) het openbaar belang is voldoende aangetoond. Streng beschermde soorten zijn onder meer alle inheemse vleermuizen.

Mitigerende maatregelen

Ter plaatse van de aanleg van de weg wordt een brug over het Van Starkenborghkanaal aangelegd. Een brug en de bijbehorende verlichting werpt een barrière op voor vleermuizen. Indien er geen mitigerende maatregelen worden getroffen gaat foerageergebied verloren en wordt een vliegroute doorsneden waardoor het leefgebied van de Watervleermuis, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger versnipperd raakt. Het is dan ook raadzaam om bij het ontwerp en de uitwerking rekening te houden met het behoud van een ononderbroken en ongestoorde vliegroute voor vleermuizen langs het kanaal. Dit is mogelijk door er voor te zorgen dat vleermuizen onder de brug door worden geleid en daarbij geen hinder van verlichting ondervinden. Voor de nodige geleiding kan worden gezorgd door de bestaande bomenrij aan weerskanten van het kanaal zoveel mogelijk te laten aansluiten op het talud. Ook dient verlichting van de vliegroute te worden vermeden.

Vliegroute

Waar een weg water kruist moet consequent voor een zo breed mogelijke brug op pijlers over het water worden gekozen. Vanaf ongeveer 4 m breed en 4 m boven het waterniveau zullen soorten als gewone dwergvleermuizen en grootoorvleermuizen de doorlaat gebruiken, terwijl ongeveer 6 à 7 m hoogte nodig is voor bijvoorbeeld laatvliegers (bron: Met vleermuizen overweg, Rijkswaterstaat, augustus 2004). Een laag boven het wa-

teroppervlak jagende of trekkende soort, zoals de Watervleermuis heeft aan een minimale hoogte van 1 à 1,5 meter boven het wateroppervlak genoeg om de passage te kunnen gebruiken. Met een hoogte van ruim 10 m + N.A.P. kruist de brug het Van Starckenborghkanaal. Uitgaande van een gemiddelde maaiveldhoogte van 1 m + N.A.P. betekent dit dat er voor vleermuizen ruim voldoende ruimte is om onder de brug door te vliegen.

Het is van belang dat de onderdoorgang van de brug via toevoerende, en liefst al bestaande beplantingen aansluit op de omgeving. Struikachtige ondergroei zal de situatie nog verbeteren. De vleermuizen moeten door deze beplanting naar de onderdoorgang worden geleid, zodat de vleermuizen eerder onder de brug doorduiken in plaats van langs het talud omhoog vliegen en alsnog de weg proberen over te steken. Achter deze vegetatie, aan de kant van de weg, kan met hout of ander materiaal het door de vegetatie vliegen worden tegengegaan. Het goed functioneren van de voorziening dient in het onderhoudsplan van de vegetatie en afscherming te worden opgenomen.

Lichthinder

Sterke verlichting van bruggen kan een probleem vormen. Dit belemmert de vleermuizen bij het volgen van het water onder de weg door. In het geval van een brede brug kunnen de donkere uithoeken, het verst van de verlichting, toch functioneren. Lichtschuwe soorten als de watervleermuis en grootoorvleermuis vermijden zoveel mogelijk kunstlicht, en kiezen rustige routes door stille landschappen. Waar ze een weg moeten passeren kiezen ze het donkerste stuk. De Gewone Dwergvleermuis en Laatvlieger zijn ook enigszins gevoelig voor lichthinder op hun vliegroute.

Voorkom daarom onnodige verlichting onder een brug en zorg dat bruggen aan de onderzijde volledig duister zijn. Het is zinvol in het inrichtingsplan ook de omgeving van de oversteekplaats (brug) zo donker mogelijk te houden, zodat predatoren minder kansen hebben. Bosjes of beplanting kunnen zo aangelegd worden dat er maximale windbeschutting ontstaat. Beperk tevens de verlichting langs de aan te leggen rondweg. Verlichting van het wateroppervlak onder de brug dient uitgesloten te worden. Om de weg niet onveilig over te laten komen wordt geadviseerd om de verlichting zoveel mogelijk naar beneden te richten met een zo laag mogelijke lichtintensiteit. Zodoende wordt de verstoring voor jagende vleermuizen uitgesloten. Verder kunnen lampen worden aangebracht in de kleur die het minste verstoringseffect heeft, zoals hoge druk natrium.

Aanvullend onderzoek

Tijdens aanvullend onderzoek naar het voorkomen vleermuizen (Bureau Faunax, 2009) zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen woningen aangetroffen. In de te slopen woningen zijn wel geschikte mogelijkheden voor verblijfsplaatsen aanwezig. Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Grootoorvleermuis kunnen hier een paarverblijfplaats en/of winterverblijfplaats en/of zwermplaats hebben. Het is noodzakelijk om in een vervolg onderzoek in kaart te brengen of de Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Grootoorvleermuis verblijfplaatsen hebben in te slopen woningen. Indien vleermuizen worden vastgesteld is ontheffing en compensatie noodzakelijk. Indien er niks wordt aangetroffen, dan kan alles gesloopt worden zonder problemen.

4.5.2 Overige zoogdieren

Door de werkzaamheden wordt een deel van het leefgebied van een aantal kleine zoogdieren, zoals de diverse muizensoorten, tijdelijk vernietigd. Door de inzet van zware machines lopen deze dieren tevens het gevaar om gedood te worden.

Het gaat hier om algemene soorten uit tabel 1. Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Voor de werkzaamheden (ruimtelijke ontwikkeling en inrichting) hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Mitigerende maatregelen

Effecten op kleine zoogdieren kunnen worden beperkt door de aanwezige vegetatie, ter plaatse van de projectlocatie, zo kort mogelijk te houden. Hierdoor blijft het gebied door het ontbreken van dekking voor veel soorten weinig aantrekkelijk. Tevens zullen tijdens het grondverzet nog aanwezige exemplaren bij gebrek aan dekking het gebied eerder ontvluchten. Negatieve effecten op deze soorten zijn dan ook niet aan de orde.

4.6 Amfibieën

In het plangebied zijn de bruine kikker, meerkikker en groene kikker aangetroffen. Bij de uitvoering van werkzaamheden aan sloten zullen overwinterings-, en voortplantingsplaatsen van amfibieën worden verstoord en vernield. Omdat de mobiliteit van amfibieën gering is, lopen individuen bovendien het gevaar gedood te worden. Schade aan amfibieën is het grootst als de werkzaamheden in het voortplantingsseizoen plaatsvinden (maart tot en met augustus). In deze periode zijn zowel de volwassen dieren als larven aanwezig in het water. Buiten het voortplantingsseizoen is de schade beperkt tot een enkel individu. De Meerkikker, Bruine kikker en Middelste groene kikker zijn algemeen voorkomende soorten. De ingreep heeft geen effecten op populatieniveau.

Het gaat hier om algemene soorten uit tabel 1. Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Voor de werkzaamheden (ruimtelijke ontwikkeling en inrichting) hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Mitigerende maatregelen

De amfibieën die in het plangebied voorkomen zullen vooral schade ondervinden van ingrepen aan de bestaande slootjes. Door een zorgvuldige uitvoering en planning en door de aanwezige soorten weg te vangen en in een naburige watergang uit te zetten, kan de schade zoveel mogelijk worden beperkt.

4.7 Vissen

Door de aanwezigheid van de woonwijk (autonome ontwikkeling) is de populatie van de Kroeskarper zeer waarschijnlijk verdwenen. Kleine modderkruiper en Vetje komen voor in de Zuidhorner Zuidertocht. Het tracé doorsnijdt deze tocht. In de aanlegfase kunnen door werkzaamheden in de watergang vissen omkomen. Bovendien zal er een deel van het leefgebied van vissen worden aangetast. De effecten kunnen worden verzacht door mitigerende maatregelen te nemen. Voor het vernietigen van leefgebied en het vervoeren en onder zich hebben van de kleine modderkruiper is een ontheffing volgens de Flora- en faunawet vereist.

Mitigerende maatregelen

Ten eerste zullen de werkzaamheden aan de watergangen worden uitgevoerd buiten de voortplantingsperiode (ongeveer van maart tot en met augustus) van de Kleine modderkruiper. De watergangen met Kleine modderkruipers zullen zodanig worden gedempt dat de aanwezige exemplaren in één richting naar te handhaven sloten worden gedreven, zodat vissen de kans krijgen te ontsnappen. Bij het dempen/ontgraven zal ook de modderlaag actief worden onderzocht op de aanwezigheid van vissen. De in de modderlaag gevonden vissen worden overgezet naar een geschikt biotoop in de directe omgeving waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden. De verspreiding van vissen blijft dan mogelijk. Tevens kunnen door aanleg van nieuwe bermsloten nieuwe geschikte biotopen ontstaan. Negatieve effecten worden daardoor niet verwacht. De aanleg en het gebruik van de weg hebben daarom niet of nauwelijks gevolgen voor vissen.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Uit de uitgevoerde toetsing blijkt dat in het projectgebied broedende vogels verwacht mogen worden. De werkzaamheden moeten daarom buiten het broedseizoen (circa half maart tot en met half juli) uitgevoerd worden.

O.a. de Kleine modderkruiper komt voor in de Zuidhorner Zuidertocht. Het tracé doorsnijdt deze tocht. In de aanlegfase kunnen door werkzaamheden in de watergang vissen omkomen. Bovendien zal er een zeer beperkt deel van het leefgebied van vissen worden aangetast. Als de mitigerende maatregelen, zoals vermeld in paragraaf 4.7, worden genomen wordt de schade beperkt. Voor het vervoeren en onder zich hebben van de kleine modderkruiper is een ontheffing volgens de Flora- en faunawet vereist

Het Van Starckenborghkanaal vormt een vliegroute en foerageergebied voor de Watervleermuis. De Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger gebruiken het kanaal en de bijbehorende bomenrijen als vliegroute en foerageergebied. Door de aanleg van de brug wordt een deel van een vliegroute en foerageergebied ter plaatse van het Van Starckenborghkanaal aangetast. Met een hoogte van ruim 10 m + N.A.P. kruist de brug het Van Starckenborghkanaal. Uitgaande van een gemiddelde maaiveldhoogte van 1 m + N.A.P. betekent dit dat er voor vleermuizen ruim voldoende ruimte is om onder de brug door te vliegen. Aandachtspunten zijn verlichting en een juiste beplantingsplan om de foerageroute te behouden. Als de mitigerende maatregelen, zoals vermeld in paragraaf 4.5.1, worden genomen wordt de schade beperkt. Voor het aantasten van vliegroutes en foerageergebied is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet vereist.

Voor ingrepen ten kosten van de categorie streng beschermde soorten geldt het strengste toetsingskader. Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan een drietal criteria (uitgebreide toets):

- 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- 2) er is geen alternatief voor het plan;
- 3) het openbaar belang is voldoende aangetoond. Streng beschermde soorten zijn onder meer alle inheemse vleermuizen.

De overige diersoorten waarop als gevolg van de voorgenomen plannen negatieve effecten worden verwacht, zijn allen soorten uit tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen een algemene vrijstelling. Voor overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet is voor deze soorten daarom geen ontheffing nodig. Wel geldt voor alle soorten de zorgplicht. Voor alle soorten geldt dat in de omgeving voldoende leefgebied behouden blijft.

5.2 Aanbevelingen

Werkzaamheden tijdens het broedseizoen hebben bij de aanwezigheid van broedende vogels op het tracé of directe omgeving een negatief effect. Door de werkzaamheden uit te voeren buiten het broedseizoen kan dit worden voorkomen. Voor het broedseizoen kunnen geen exacte data worden aangegeven, omdat dit van soort tot soort en van jaar

tot jaar kan verschillen, maar globaal kan hiervoor de periode 15 maart tot 15 juli worden aangehouden.

Indien het niet mogelijk is om de werkzaamheden geheel buiten het broedseizoen uit te voeren, kunnen tijdelijke maatregelen worden genomen om te voorkomen dat vogels op of nabij de betreffende trajectgedeelten gaan broeden. Onderstaand zijn hiervoor een aantal aanbevelingen gedaan. Aandachtspunt bij deze maatregelen is dat deze vaak maar gedurende een korte periode effectief zijn. Na enkele weken treedt gewenning op, en zullen sommige soorten alsnog in het gebied gaan broeden. De betreffende maatregelen zijn dan ook vooral effectief om werkzaamheden aan het begin van het broedseizoen nog te kunnen afronden.

- Vlak voor de aanvang van het broedseizoen de werkstrook en een strook van circa 15 m aan weerszijden onaantrekkelijk maken voor broedende vogels door het plaatsen van bewegende linten en/of vliegers met roofvogelsilhouet. Aandachtspunt hierbij is dat soms snel gewenning optreedt. Deze maatregel is dan ook vooral geschikt als de werkzaamheden op korte termijn gestart worden;
- bomen en struiken ter plaatse van het tracé buiten het vogelbroedseizoen verwijderen;
- vegetatie in de sloottaluds kort maaien;
- voor het verwijderen van de teeltlaag het werkgebied en een strook van circa 15 m aan weerszijden inspecteren op nesten;

bovenstaande maatregelen om het gebied onaantrekkelijk te maken voor broedende vogels alleen nemen op trajectgedeelten die in de periode tussen half maart en eind juli worden uitgevoerd.

De onderstaande mitigerende maatregelen worden voorgesteld in het kader van de algemeen geldende zorgplicht.

- In het kader van de zorgplicht met betrekking tot zoogdieren wordt aanbevolen om voordat de werkzaamheden beginnen, de vegetatie zeer kort te maaien. Het leefgebied voor kleine zoogdiersoorten wordt hierdoor minder geschikt. Tijdens het grondverzet zullen nog aanwezige exemplaren bij gebrek aan dekking het gebied eerder ontvluchten.
- De amfibieën die in het plangebied voorkomen zullen vooral schade ondervinden van ingrepen aan de bestaande slootjes. Door een zorgvuldige uitvoering en planning en door de aanwezige soorten weg te vangen en in een naburige watergang uit te zetten, kan de schade zoveel mogelijk worden beperkt.

Het is raadzaam om minimaal een half jaar voor aanvang van de werkzaamheden (de proceduretijd bedraagt officieel drie maanden, maar in de praktijk duurt dit soms langer) een ontheffing Flora- en faunawet aan te vragen.

De geldigheidsduur van een ontheffing bedraagt maximaal vijf jaar.

5.3 Aanvullend onderzoek

5.3.1 Vleermuizen

Tijdens aanvullend onderzoek naar het voorkomen vleermuizen (Bureau Faunax, 2009) zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen woningen aangetroffen. In de te slopen woningen zijn wel geschikte mogelijkheden voor verblijfsplaatsen aanwezig. Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Grootoorvleermuis kunnen hier een

paarverblijfplaats en/of winterverblijfplaats en/of zwermplaats hebben. Het is noodzakelijk om in een vervolg onderzoek in kaart te brengen of de Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Grootoorvleermuis verblijfplaatsen hebben in te slopen woningen. Indien vleermuizen worden vastgesteld is ontheffing en compensatie noodzakelijk. Indien er niks wordt aangetroffen, dan kan alles gesloopt worden zonder problemen.

5.3.2 Vaste nesten

In het te verwijderen deel van de bomenrij ten noorden van het Van Starckenborghkanaal is tijdens de inventarisatie een oud kraaiennest aangetroffen. Voor aanvang van de werkzaamheden dient te worden gecontroleerd of er geen vaste nesten in gebruik zijn genomen door een roofvogelsoort. Is dit het geval dan dient er een ontheffing worden aangevraagd. Is dit niet het geval dan is ontheffing niet aan de orde. Gezien het feit dat alternatieven waarmee schade kan worden voorkomen (bomen sparen) voorhanden zijn, is het verkrijgen van een ontheffing waarschijnlijk niet mogelijk. Het is dan dus van belang schade te voorkomen.

5.4 Voorbehoud

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op beperkte inventarisatiegegevens van derden en literatuuronderzoek. Deze gegevens geven geen garantie dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden geen (andere) beschermde soorten worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend. Om de risico's zo veel mogelijk te verkleinen wordt aanbevolen om vlak voordat de werkzaamheden beginnen, het terrein te controleren op de aanwezigheid van (andere) beschermde soorten.

Bronnen

- MER Wegomlegging Zuidhorn, Arcadis 19 mei 2006;
- Aanvulling 2 MER Wegomlegging Zuidhorn, Arcadis 04 december 2007;
- Zuidhorn gronddepots Natuurtoets (Grontmij 2004);
- Oostrand Zuidhorn Natuurtoets Grontmij 2004;
Onderzoek naar het mogelijk voorkomen van de Poelkikker ten oosten van Zuidhorn, Altenburg & Wymenga, 2004;
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden;
- SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden;
- Tax, M.H., 1989. Atlas van de Nederlandse dagvlinders. Vlinderstichting, Wageningen en Natuurmonumenten, 's-Graveland;
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*, Stichting uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 1992;
- Aanvullend onderzoek Vleermuizen en Steenuil Zuidhorn, Bureau FaunaX, 6 juli 2009;
- Met vleermuizen overweg, Rijkswaterstaat, augustus 2004;
- www.Naturalis.nl;
- www.Natuurloket.nl;
- www.RAVON.nl.

Bijlage 1: Wettelijk kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming omvat de beschermde natuurmonumenten (aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet) en de Speciale BeschermingsZones (SBZ), aangewezen in het kader van de Vogel- en/of de Habitatrichtlijn. De gebiedsbescherming van de SBZ is sinds 1 oktober 2005 geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de natuurwaarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen SBZ welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit deze kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of om een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten overal in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 22 februari 2005 is de 'AmvB met wijzingen van art. 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzingen' in werking getreden. In deze AMvB wordt het strenge beschermingsregiem van toepassing op beschermde soorten die tevens (ernstig) bedreigd zijn. Voor de algemeen voorkomende soorten geldt voor een aantal verbodsbepalingen bij o.a. ruimtelijke ingrepen een vrijstelling.

Bij de beoordeling van aanvragen voor ontheffing ex art. 75 van de Flora- en faunawet maakt het uitvoeringsbureau van het ministerie van LNV (DLG) onderscheid in drie tabellen van soorten, te weten:

1. Algemeen voorkomende soorten, waarvoor een vrijstelling geldt voor overtredingen van artikel 8 t/m 12 bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.
2. Minder algemene soorten (overige soorten of 'middengroep') die niet voorkomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer een door het ministerie goedgekeurde gedragscode is opgesteld. Wanneer deze niet is opgesteld is een ontheffing nodig. In deze categorie vallen ook alle vogelsoorten.
3. Strikt beschermde soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bijlage 1 van de AMvB. Voor deze soorten geldt een streng toetsingskader waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang, er geen alternatieven zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.